

‘Het hof zegt hard nee tegen de houding: “Ach, het was maar een bonnetje”’

Openbaar aanklagers: hogere straffen in vastgoedfraude zijn een mijlpaal

Vasco van der Boon en Siem Eikelenboom Amsterdam

De advocaten-generaal van het Openbaar Ministerie (OM) Monique ter Hart en Jos van Leijen blikken exclusief in het FD terug op de veroordelingen in hoger beroep van de verdachten van de vastgoedfraude, de grootste Nederlandse fraudezaak. ‘Of we dat met champagne hebben gevierd? Nee. Opgelucht en erg blij was ik wel.’

V Wat vond u de grootste verrassing van de uitspraken van het Amsterdamse hof vorige week?

Van Leijen: ‘Over de gehele linie is dat de hoogte van de strafmaat. Het hof keek niet alleen naar het fraudebedrag, maar kende ook veel gewicht toe aan de hoge maatschappelijke posities van de verdachten.’

V Daarom ging de straf voor oud-Bouwfonds-directeur Jan van Vlijmen van vier naar zeven jaar? En voor notaris Jan Carel Kloeck van vijf maanden naar vier jaar?

Van Leijen: ‘Ja, precies. Hoge bomen vangen veel wind.’

V Waarom straft het hof in 2015 zo veel zwaarder dan de rechtbank in 2012?

Ter Hart: ‘De aandacht voor ethiek en moraal is sinds de uitspraak in eerste aanleg toegenomen. Dat komt ook door incidenten rond in opspraak geraakte Kamerleden, ondernemingen en corporaties. In deze tijd waarin iedereen een stapje terug moet doen, valt het extra op dat sommigen grof de hand hebben gelicht met de regels. Dat groeiende besef heeft het hof mogelijk willen laten zien.’

Van Leijen: ‘Het hof geeft ook een krachtig signaal dat documenten en facturen in het handelsverkeer de werkelijkheid moeten weergeven. Het hof reageert daarmee op de bagatelliserende verklaringen van verdachten. “Ach, het was maar een bonnetje.” Het hof zegt daar hard nee tegen. Voor een gezond economisch klimaat zijn betrouwbare documenten vereist.’

Ter Hart: ‘Ook een beetje frauderen met facturen kan niet.’

V Vormen deze arresten in de vastgoedfraude een scheidslijn?

Ter Hart: ‘Ik kan me goed voorstellen dat dit arrest later een mijlpaal blijkt. Het laat zien dat de ernst en impact van dit soort delicten heel serieus wordt genomen. We verwachten hier veel van. Menigeen zal in de toekomst aan deze veroordelingen refereren.’

Van Leijen: ‘Dit kan geen enkele rechter wegzuiven.’

Ter Hart: ‘We waren ook blij dat het hof de verantwoordelijkheid van werknemers zo benadrukte. Een werknemer kan in een fraudezaak niet meer aankomen met de smoes dat zijn werkgever hem niet goed controleerde.’

Van Leijen: ‘Daarmee reageert het hof op de stelling van de hoofdverdachte dat hij zich nooit werknemer voelde, maar altijd ondernemer. Qua controle vind ik het wel intrigerend dat deze zaak aan de orde is gekomen door een saai boekendocument van een belastingambtenaar. Niet door een commissaris, controller, notaris of accountant. De hele interne controle werkte niet.’

V Hebt u te lage straffen geëist?

Van Leijen: ‘In het algemeen volgde het hof de eisen van het OM. Dat geldt niet voor de notaris. Mij zijn geen zaken bekend waarin een notaris tot zo’n lange celstraf is veroordeeld. Dat is een unicum. Een precedent dus.’

Ter Hart: ‘Onze eis van 21 maanden tegen de notaris hield rekening met het feit dat hij door de tuchtrechter uit het ambt is gezet, overigens nog niet onherroepelijk. Het hof neemt die tuchtraatregel niet mee als verlichtend voor de strafmaat.’

V Zijn op basis van deze arresten in een strafzaak tegen een nieuwe notaris hogere straffen te verwachten?

“

‘Het is goed dat voor fraudezaken tegenwoordig ook veel aandacht is’

Jos van Leijen

“

‘In deze tijd valt het extra op dat sommigen grof de hand hebben gelicht met de regels’

Monique ter Hart

FOTO: MARIE CECILE THUIS/HH

Van Leijen: ‘We konden voor onze strafeis tegen deze notaris nergens bij aanhaken. Bij een nieuwe zaak tegen een notaris hebben we nu wel een referentiepunt: dit arrest.’

Ter Hart: ‘In een groter kader bezien richten we onze eisen natuurlijk op de rechter. Die beslist over de strafmaat. Een aanklager is niet geloofwaardig als zijn eis veel te laag of te hoog is. Je kunt verwachten dat we bij een volgende fraude rekening houden met de hogere straffen die het hof voor de vastgoedfraude uitsprak.’

V Hebben hiaten in de wet het OM gehinderd?

Van Leijen: ‘Mij schiet niets te binnen. Ons instrumentarium is toereikend. Nieuw was dat door een wetswijziging dit hoger beroep voortbouwde op wat bij de rechtbank voorbij was gekomen. Het hof hoeft niet meer alles te herhalen. Het hoger beroep is effectiever geworden.’

V Ging er iets mis bij de vervolging van voormalig Bouwfonds-bestuursvoorzitter Cees Hakstege? Het OM eiste eerst vier en daarna drie jaar, maar hij is alleen veroordeeld tot een taakstraf.

Ter Hart: ‘In hoger beroep was alleen deelname aan twee criminele organisaties nog aan de orde. Voor valsheid in geschrifte en witwassen was hij al onherroepelijk veroordeeld. Evenals de rechtbank zag het hof onvoldoende feitelijke aanknopingspunten voor zijn deelname aan een criminele organisatie. Het arrest impliceert wel dat je actief en passief

kunt deelnemen aan een criminele organisatie. De Hoge Raad besliste onlangs dat stil zitten onder voorwaarden ook deelnemen kan zijn. Maar het OM moet ook aantonen waar een verdachte had kunnen ingrijpen en in plaats daarvan de andere kant op keek, vindt het hof.’

V Overweegt het OM in cassatie tegen de uitspraak over Hakstege, of andere arresten?

Ter Hart: ‘Daar kunnen we niets over zeggen. We bestuderen nu een aantal arresten. Partijen kunnen tot komende vrijdag in cassatie gaan.’

V Er is kritiek geweest op de schikkingen met sommige verdachten. Nu de rechtsgang tot hogere straffen heeft geleid, is het verschil tussen schikken en vervolgen gegroeid. Heeft dat gevolgen voor het schikkingsbeleid van het OM?

Van Leijen: ‘Qua omvang was het onmogelijk alle verdachten voor de rechter te brengen. De schikkers hadden duidelijk een andere, kleinere rol dan de degenen die zijn gedagvaard.’

Ter Hart: ‘Misschien zijn de hogere straffen in hoger beroep aanleiding voor het OM voortaan transacties voor te leggen voor hogere bedragen.’

Van Leijen: ‘Dat zou goed kunnen, ja. Het beeld kan anders bij verdachten ontstaan dat ze snel een bedrag kunnen betalen omdat er anders op zitting een forsere straf uitkomt.’

V Mogen van het Openbaar Ministerie verdachten en betrokkenen zich rond

een rechtsgang uiten in de media?

Van Leijen: ‘Als een verdachte daarvoor kiest, wie ben ik dan om te zeggen dat iemand zijn mening niet mag uiten?’

Ter Hart: ‘Als iemand zelf in de publiciteit treedt, heeft dat geen consequenties voor de strafeis van het OM. Daar beginnen we niet aan.’

Van Leijen: ‘De publiciteit in deze zaak heeft het technische proces maatschappelijk vertaald. Het zou wrang zijn geweest als zo’n grote zaak geen aandacht had gekregen. Het is ook goed dat voor fraudezaken tegenwoordig ook veel aandacht is. Vroeger was die er alleen voor moord- en zedenzaken.’

V Champagne bij het OM na de arresten?

Ter Hart: ‘Nee. Ik was tevreden dat het dossier goed in elkaar zat. Dat er geen fouten zijn gemaakt. Opgelucht en erg blij, ja. We zijn wel gebeld door onze hoogste OM-baas Herman Bolhaar. Maar we zijn geen champagne gaan drinken. Een advocaat zal dat misschien eerder doen. Daar voelt, zo kan ik mij nog wel herinneren uit mijn advocatentijd, een uitspraak nog wel eens als een persoonlijke nederlaag of overwinning.’

V Waardoor liepen vorige zaken rondom witteboordencriminaliteit altijd mis voor het OM, zoals de beursfraude, Ahold, de ABP-affaire?

Van Leijen: ‘Die voorbeelden dateren van voor de oprichting in 2004 van het Functioneel Parket. De fraudebestrijding functioneert sindsdien steeds beter. Dat bewijst ook deze zaak.’

